

הצגתו של מילוא, "מרהיסאד" (1967)
האם זה מתאים לשכונת התיקווה?

מילוא (עם תיקי דיין)
מישקע בקהל

ומפגין נגד היטלר. פפו רץ נרעש. להוריו, וסיפר להם את הדבר. אז, בפעם הראשונה בחייו, לקח אותו אביו לשיחת-רעים, וסיפר לו שכאשר היה סטודנט, גרמה אר-תה הצגה לקהל הצ'כי להפגין בשימחה על נפילת המונרכיה האוסטרו-הונגרית, ועל שזכו בחופשי-הדיבור.

«כשאתה נוכח שהתיאטרון מסוגל להע-ביר אליך חווייה כזאת, ויכול ליצור קשר בין אנשים, אינך יכול שלא לתהות לאן התגלגל התיאטרון בארץ, ושדווקא כאן הוא אינו מהווה גורם חברתי», טוען מילוא. בגיל 16 התחיל לכתוב שירים וחיבר מחזה בגרמנית, בשם «ההפכת-הילדים». זמן קצר אחריכן אירע דבר, שפפו מתאר אותו. היום, כאחד המאורעות שכיוונו את דרכו. אביו, שרצה לקדם אותו, הכיר לו את מכס ברוד, ממבקרי האמנות החשובים או בצ'כיה. פפו נתן למבקר את המחזה שכתב, ובאותה הזדמנות גם את שיריו, שאותם החשיב פחות. מכס ברוד קרא את השירים והרים את קולו עליו: «זאת שפה? זאת קטסטרופה? מדוע אינך כותב בעב-רית?» את המחזה כבר לא היה מוכן לקרוא.

אבל וחפוי ראש יצא פפו מהחדר. מאי חדל לכתוב?

«מאו לא היה לי הכוח הפנימי לחזור ולכתוב מחזות», מתוודה מילוא. «אולי, אם היה מעודד אותי, היתה הקאריירה שלי מתפתחת בכיוון אחר.»

המישפחה חזרה ארצה ומילוא התחיל לעבוד בתיאטרון המארונוטות (בבובות-העץ) של פאול לוי, כמתרגם וכקריין. כישרונו לדבר בשבעה קולות שונים נתגלה אז, והוא החל מתפרסם בארץ. אחר-כך שיחק בחטאטא, אך כל אותו זמן חלם להיות במאי. הוא אסף את רוזה ליכטנשטיין מהמטאטא, את אברהם בן-יוסף מהאופרה, את בתיה לנצט מהבימה ואת ימימה פרי סיץ, שחקנית צעירה שאותה נשא אחר-כך לאשה. עם קבוצה זאת, למרות שהיה הכי «ירוק» מכולם, התחיל לעבוד ולביים, תחילה מערכונים. אל הקבוצה הצטרפו צעירים נוספים, «כי לשחקנים הצעירים באותה תקופה לא היה עתיד», כך סיפר. הקולקטיב שהיה קיים אז בתיאטרון הוסיף כל חלקה טובה. הוא תמיד, העלה את הבי-נוניים, השאיר במיעוט את בעלי-הכפי-שרון.

כמו פרפר לילה

כך גם התיאטרון הקאמרי, שמאוחר יותר גרם לזעזוע בתיאטראות האחר-רים בארץ. הבימה ואהל נקלעו למשבר קשה. הבימה כמעט התפרקה. מספר פפו: «היום אני יכול לגלות דבר ששמרתי עליו בסוד הרבה שנים. אהרון מסקין התכונן להצטרף לקאמרי, אבל כשהכל כבר היה מוכן, הוא בא אלי וטען שאם יעזוב את הבימה היא תתפרק, ואת זאת אינו רוצה לגרום.»

במקביל, יום מילוא הקמת בית-הספר לתי-אטרון, שנוהל על-ידי אשתו. הוא הביא את טובי המורים מחו"ל. מאותו בית-הספר

מילוא כריצ'ארד היצ
לעשות נפשות לתיאטרון

נוע עדן. יום אחד החליטו הוא וחברו אהרון שטיינשליסר, היום אהרון שמיר, איש ידיעות אחרונות, להסריט מערבון. ל-שניים לא היה כסף כדי לקנות סוס והם חלמו לקנות חמור. הם בנו עגלה קטנה, הוסיפו לה גלגלים, שאותם סחבו באחת החצרות וצירפו אליה כחצי תריסר כלבים ערביים, ואימנו אותם למשך את העגלה. כדי לממן את הוצאות-ההסרטה יתכנן פפו לקנות מכשיר רדיו, שהיה יקרה-מציאות בימים ההם ולהביאו לאחד מגגות השכור-נה, למכור כרטיסי-האזנה לילדי השכנים ולגרוף רווחים. הרעיון נכשל מפני ש-לשניים לא היה הכסף הדרוש לקניית ה-רדיו.

באותה תקופה מילא בית-הספר את חייהם של נערי-השכונה. פפו למד עד גיל 14 בניחוסיה הרצליה, עד שאביו קיבל פרויקט של בניית גשרים בפראג, והמייש-פחה נסעה לחו"ל. שם למד פפו באקדמיה למיסוד ונתקל בקשתי שפה וזוהת. שנתיים מאוחר יותר אירע לו מיקרה, שלדעתו גרם לו לגבש את תפיסתו על התיאטרון.

כיוון דרך

פפו היה קשור מאד אל אמו ומרוחק מאביו, שדרש ממנו לשפר את ציוניו במיקצועות הריאליים, אך לא מצא עימו שפה משותפת. יום אחד, אחרי עלייתו של היטלר לשלטון, הלך הנער לראות את הצגת דון קארלוס של פרידריך שילר. כאשר דיקלם השחקן הראשי את המונר-לוג: «תן לנו את חופשי-החשבה» קמה סערה באולם. הקהל הנזעם החל משתולל

מילוא מביים בתיאטרון חיפה (עם שימעון בר ואשתו)
החששות נתברו

יצאו שחקנים כמו אילי גורליצקי, זהריי-רה חריפאי, עדנה פלידל, אברהם מור ואחרים. «עד היום», טוען מילוא, «אין בתי-ספר למישחק בארץ, העומדים על אותה רמה. כיוון שאין מסורת-הוראת מישחק, יחד עם זאת, הלך מילוא, והוא מוסיף והולך בדרך גיבושו של המחזה המקורי. «הייתי אומר לסופרים שהכרתי: געוואלד, צאו לרחוב, פיקחו את העיניים, קחו נושאים מהמציאות והעלו אותם על הד-במה. זה הכי חשוב.»

לא איכפת לו להעלות על הבמה מחזה מתורגם בלתי חשוב. הדבר עדיף בעיניו מאשר להעלות מחזה מקורי גרוע, כי תפקידו של מחזה מקורי הוא, לדעתו, לצקת יסודות וליצור דפוסים, שיקבעו את עתידו. לראיה, הוא מספר כיצד הוזמן אותו דויד בן-גוריון להציג בסדום, שם ישבו פועלים רבים יוצאי מארוקו, הקאמרי הציג את קזבלג, וזלמן לביוש, שגילם את תפקיד הקצין-החוקר, נאלץ לברוח אחרי ההצגה מחשש שיעשו בו לינץ. ואילו את יוסי ידין (קזבלג), נשא הקהל בתהלוכת-ניצחון על כפיים.

מילוא הוזמן לביים בשווייץ. בעת שהור-תו שם קיבל הצעות מבתי-הספר נוספות, אך הוא בחר לחזור לארץ. «התיאטרון הוא כמו פרפר-לילה», הוא מהרהר בקול. «ניסגר המסך ואין אחריו שום דבר, אפילו תקליט או סרט אינם יכולים להעביר אליה החווייה. כך הרגשתי, וכך אני מרי-גיש עד היום, ולי זה תמיד גרם מין ריי-קנות. החווייה שאחרי הפרמיירה, כשאתה יודע שזה יהיה עוד חודש, חודשיים, שנה, אבל הסוף יגיע. לכן אני חושב שצריך לשאוף להשאיר מישקע בקהל. ליצור מסורת חיה. לכן הייתי קשור לתי-אטרון בארץ, ולקהלו, ומהם שאבתי את הסיפוק ואת הכוח להמשיך.»

את הקאמרי עזב לפני כעשרים שנה על רקע של חילוקי דיעות רציניים בינו לבין מרבית שחקני-התיאטרון. במקביל, הקים את מועדון התיאטרון באולם נחמני וייסד את תיאטרון חיפה. למרות נסיגות (המשך בעמוד 64)